

PRIMARNA PROIZVODNJA MLEKA U JUGOSLAVIJI I MERE Z UNAPREĐENJE*

Tomislav GITARIĆ, dipl. inž., Poslovna zajednica mlekarske industrije
»Mlekosim«, Beograd

Aktuelnost teme, koja je danas na ovom savetovanju, motivisala nas je da je uzmemo kao pitanje o kome treba da se u toku ove sajamske manifestacije porazgovaramo. Aktuelna je pre svega sa opšte-društvenog interesa za unapređenje proizvodnje u stočarstvu u širem smislu a proizvodnje i prerade mleka u užem smislu te reči, kao i za snabdevanje tržišta sa mlekom i mlečnim proizvodima, ovim tako važnim proizvodima za ishranu, zdravlje i razvoj stanovnika naše zemlje. Nažalost, ova tema je aktuelna pre svega što imamo mnogo problema vezanih za nju i što nam se u toj oblasti kretanja ne odvijaju u pravcu ma koje bi želeli, koje planiramo, o kojima se dogovaramo, već najčešće suprotno.

U Jugoslaviji imamo, po zvaničnim statističkim podacima, 3,086.000 krava i steonih junica i 5,354.000 priplodnih ovaca. Ovo brojno stanje je u stalno opadanju iz godine u godinu. Od toga broja priplodnih grla dobijamo godišnje 4,352.000.000 lit mleka (u 1980. godini), odnosno 4,211.000.000 lit kravljeg mleka ili 1,576 lit. po kravi i 141,000.000 lit. ovčijeg mleka ili 37 lit. po ovci. Podatak da brojno stanje iz godine u godinu opada, trebali bi da nas jako zabrinu i da postanemo naša znatno veća i svakodnevna preokupacija kako da se to stanje izmeni i prevaziđe. Ovde moramo da istaknemo da naša saznanja o ovom stanju i zaključci da treba da se ovo menja, datiraju više godina unazad. Društveni dogovorom o razvoju Agroindustrijskog kompleksa od 1975. do 1980. godina mnogo toga je bilo predviđeno ali je malo realizovano. Novim Dogovorom : planski period 1981. do 1985. godine se takođe dosta toga planira, ali se i tu vidi ko će biti neposredno odgovoran za one stvari koje ne budu išle kako dogovoreno. Ovde moramo posebno da podvučemo da u nacrtu Društvenog dogovora 1981-85. god. mleko nije ušlo u spisak proizvoda od posebnog društvenog interesa. To je zaista teško shvatiti, ako znamo značaj mleka za ishranu nacije, održanje i unapređenje stočnog fonda pa i ukupne poljoprivrede. Ovde tim pre ne možemo da shvatimo ako znamo da se godišnje uvozi 5—6.000 tona maslaca, 10.000 tona mleka u prahu, 3.000 tona kazeinata, 300 tona kazeina, 60 tona sireva, 20.000 tona svežeg mleka i drugih proizvoda od mleka čija ukupna vrednost dostiže nivo od cca 50,000.000 dolara ili oko 2 milijarde deviznih dinara.

Predlog Poslovne zajednice mlekarske industrije »Mlekosim« da se i mleko uvrsti u grupu proizvoda od opšte-društvenog interesa u Društvenom dogovoru Izvršni odbor i Skupština Opšteg udruženja poljoprivrede i prehrambene industrije Jugoslavije su prihvatili i biće upućen na usaglašavanje i usvajanje po pisnicima Društvenog dogovora.

Ukoliko mleko ne bi bilo u grupi proizvoda od opšteg društvenog interesa onda bi ono bilo jako zapostavljeno i to u sledećem:

— ne bi bila stimulirana proizvodnja mleka povoljnijim kreditima kao i zalihe mlečnih proizvoda;

* Uvodno izlaganje održano na »Mleko '81«, Maribor, 24—29. 10. 1981.

- ne bi bilo u programu rezervi kako Savezne direkcije za rezerve prehrambenih proizvoda, tako i rezervi SR i SAP;
- ne bi njegova proizvodnja bila pod društvenom zaštitom obzirom da nije od opšte-društvenog interesa;
- ne bi imalo jedinstvene cene na nivou Jugoslavije;
- ne bi bilo podsticano premijama u proizvodnji, kao što ne bi bile obezbeđene ni namenske premije za unapređenje proizvodnje u brdsko-planinskom području itd.

Naime, za proizvode koji su u Društvenom dogovoru uvršteni u grupu proizvoda od opšte-društvenog interesa predviđaju se gore navedene i druge mere i olakšice. Isto tako uvrštenjem mleka u grupu proizvoda od opšte-društvenog interesa sigurno je da će i odgovornost za izvršenje dogovorenih mera, kako kratkoročnih tako i dugoročnih, biti znatno veća.

Od ukupne proizvodnje mleka od 4,350.000.000 lit. otkupi se godišnje oko 1,600.000.000 litara. Predlogom se Društvenog dogovora za 1985. godinu predviđa proizvodnja mleka od 5,350.000.000 lit. od čega se planira da bude otkupljeno 2,300.000.000 litara. Ovako planirana proizvodnja i otkup mleka mislim da su realni i presudni da bi na kraju planskog perioda mogli očekivati da ćemo se osloboditi uvoza mleka i mlečnih proizvoda, koji danas čini 1/5 ukupne prerade mleka u mlekarskoj industriji Jugoslavije. Što se tiče kapaciteta za prerađu mleka, koji bi trebali da prihvate planirani otkup do kraja planskog perioda, biće ih dovoljno, obzirom da je u proteklom planskom periodu izvršena rekonstrukcija i dogradnja velikog broja mlekara u Jugoslaviji, a izgrađeno je i nekoliko novih, tamo gde ih nije bilo. Takođe je u toku izgradnja nekoliko novih, a i rekonstrukcija i proširenje postojećih kapaciteta kod izvesnog broja mlekara. Naime, mlekarska industrija se svojim programima razvoja stalno prilagođava potrebama tržišta kako po osnovu ponude mleka, tako posebno, po osnovu tražnje mleka i mlečnih proizvoda.

Važno je da se naglasi da je za jednu stabilnu, dugoročnu i kontinuiranu proizvodnju mleka veoma važan faktor sigurnosti u proizvodnji pre svega kod proizvođača mleka a sa njima i prerađivača mleka u mlečne proizvode. Zato bi mlečni proizvodi trebali da se uključe u program kako savezne direkcije za rezerve prehrambenih proizvoda tako i rezerve SR i SAP, i da se obezbede sigurni izvori sredstava za finansiranje tržišnih viškova koji bi se preuzimali u rezerve, a koji bi se iznosili na tržište kada mlečnih proizvoda ne bude dovoljno.

Pored toga i program izvoza bi trebao da bude kao sledeća mera faktora sigurnosti, gde pre svega proizvodi iz ovčijeg mleka imaju velike mogućnosti, a zatim i proizvodi iz kravljeg mleka. Proizvodi iz kravljeg mleka imaju nešto manje izgleda na svetskom tržištu obzirom na stanje i odnose u ponudi i tražnji ovih proizvoda. Nešto više izgleda sa kravljim proizvodima imamo u zemljama u razvoju.

Na današnjem savetovanju treba kroz referate i diskusije da damo svoj doprinos kako bolje da se organizujemo u oblasti primarne proizvodnje mleka i gde je mesto i kakva je uloga mlekarske industrije na tom planu. Takođe je važno da izmenimo iskustva na planu mera pojeftinjenja proizvodnje mleka kroz jeftiniju stočnu hranu, odnosno, kako se može boljom organizacijom i stručnim radom pomoći proizvođaču mleka. Na kraju da izmenimo iskustva kojim

merama možemo da potstaknemo proizvodnju mleka u brdsko-planinskom području, gde imamo znatne prirodne potencijale za proizvodnju jeftine stočne hrane, gde su nam i jedini izgledi da se ozbiljnije razvije proizvodnja mleka i mesa. U ravničarskom području imamo veoma izraženu tražnju za svakor stopom zemlje za setvu žitarica a posebno u poslednje vreme za industrijski biljem. Zbog toga neće biti mnogo prostora za krmno bilje, a koje će biti veoma skupo ako će se proizvoditi na tim površinama. U brdsko-planinskom području imamo već danas ogromnih površina pod prirodnim pašnjacima koje se uopšte ne koriste, a koji bi uz određene mere poboljšanja mogli dati ogromne količine jeftine i kvalitetne stočne hrane. Za ovo nam može poslužiti kao dobar primer susedna Austrija koja je određenim merama ekonomsk politike na tom planu postigla zavidne rezultate. U prilog ovoj koncepciji razvoja proizvodnje mleka i mesa mi imamo već određenu politiku koja s kod nas vodi na planu sprovođenja programa rezervi u život, pa bi sam trebali da udružimo snage i rezultati neće izostati.

PROIZVODNJA MLIJEKA U RO »KIM«, KARLOVAC*

Petar JELENIĆ, dipl. inž., RO »KIM«, Karlovac

Otkupno područje RO »KIM«-a obuhvaća u cijelosti osam i djelimično tri općine brdsko-planinskog regiona SR Hrvatske, te dio SR Bosne i Hercegovine. Proizvodnja mlijeka organizirana je isključivo na individualnim poljoprivrednim gospodarstvima.

Govedarstvo, a to znači i proizvodnja mlijeka u ovom regionu ima znatno komparativne prednosti u odnosu na ostalu poljoprivrednu djelatnost. To uvjetuje prvenstveno konfiguracija tla na kojem su pretežno livade i pašnjaci. Pa i klimatski uvjeti daju prednost proizvodnji krmnog bilja. Ako uzmemo u obzir i tradiciju, onda govedarska proizvodnja ima sigurno najrealniju dugo ročnu perspektivu u ovom regionu. Postojeća situacija međutim ne daje garancije da će se na tom regionu razviti gospodarstva koja će dugoročno obezbjeđivati adekvatne prihode i tako opredjeliti perspektivne proizvođače. Postojeća poljoprivredna aktivnost nalazi se u fazi naturalne, neracionalne i dohodovno potpuno neinteresantne sitno seljačke proizvodnje koja je »otjerala najproduktivniji uzrast sa sela. Proizvodnju sada drži pretežno generacija pedesetgodišnjaka. Mada je slična situacija i u ravničarskim regionima ni izdaleka nije slična problematika u odnosu na brdska područja. Za ravničarske regione postoje rješenja po konceptu naših velikih društvenih aglomeracija. U brdskim područjima tu postoje ograničenja zbog reljefa tla i drugih uslova i strukture proizvodnje. Ovdje će se morati razvijati proces formiranja manjih govedarskih ili drugih proizvodnih jedinica udruženih proizvođača kao dugo ročna rješenja ili ćemo imati postojeću pojavu ali globalnih razmjera da s čitava područja pusta i nenastanjena.

* Referat održan na »Mleko '81«, Maribor, 24—29. 10. 1981.